

Sygn. akt I 1 C 1308/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 listopada 2018 roku

Sąd Rejonowy w Gdyni

Wydział I Cywilny - Sekcja d.s. rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym

w składzie:

Przewodniczący: SSR Marzanna Stefaniuk-Muczyńska

Protokolant: Katarzyna Nowak

po rozpoznaniu w dniu 2 listopada 2018 r. w Gdyni

na rozprawie

sprawy z powództwa: (...) **spółki z o.o. w G.**

przeciwko: **R. K. (1)**

o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego R. K. (1) na rzecz powoda (...) spółki z o.o. w G. kwotę 933 zł 1 gr (dziewięćset trzydzieści trzy złote 01/100) wraz z umownymi odsetkami za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP, z tym zastrzeżeniem, że w wysokości nieprzekraczającej wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od kwoty:

a) 890 zł 53 gr (osiemset dziewięćdziesiąt złotych 53/100) od dnia 25 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty,

b) 42 zł 48 gr (czterdzieści dwa złote 48/100) od dnia 16 marca 2018 r. do dnia zapłaty;

I. Oddala powództwo w pozostałym zakresie;

II. Znosi między stronami koszty procesu.

SSR Marzanna Stefaniuk-Muczyńska

ZARZĄDZENIE

1. odnotować i zakreślić w Rep. C;

2. akta przedłożyć z wpływem lub za 28 dni.

G., dnia 2 czerwca 2017 r.

UZASADNIENIE

W pozwie skierowanym przeciwko R. K. (2) powód (...) spółka z o.o. z siedzibą w G. domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 1.891,88 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego

NBP od kwoty 1.176,01 zł od dnia 25 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty i od kwoty 42,48 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a nadto obciążenia pozwanego obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu żądania pozwu wskazał, że dochodzona wierzytelność wynika z zawartej przez strony procesu w dniu 22 grudnia 2015 r. umowy pożyczki pieniężnej o nr (...), która opiewała na łączną kwotę 2.328,44 zł, na którą składał się kwota:

- a) 1.296 zł z tytułu kapitału pożyczki, który po potrąceniu opłaty przygotowawczej w wysokości 96 zł – został przekazany pozwanemu,
- b) kwota 73,57 zł stanowiąca oprocentowanie pożyczki (odsetki od kapitału) za cały okres trwania umowy stosownie do pkt. 4 umowy,
- c) 958,87 zł stanowiąca koszt cotygodniowej obsługi domowej, tj. spłat rat w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy do rąk przedstawiciela pożyczkodawcy, stosownie do pkt. 12 umowy.

Powód podał też, że na poczet spłaty tej pożyczki pozwany dokonał jedynie wpłaty 436,56 zł, przez co do zapłaty pozostała kwota 1.891,88 zł, w tym kapitał w wysokości 1.176,01 zł, odsetki od kapitału w wysokości 42,48 zł oraz obsługa domowa w wysokości 673,39 zł.

W sprzeciwie od wydanego w sprawie nakazu zapłaty pozwany, który potwierdził fakt zawarcia z powodem umowy pożyczki, wniósł o oddalenie powództwa w całości zarzucając, iż żądanie zapłaty kwoty 958,87 zł z tytułu tzw. obsługi domowej jest niezasadne, z uwagi na abuzywność, a przez to nieważność, zapisu umownego przewidującego tę opłatę. Pozwany oświadczył też, że w pozostałym zakresie spłacił dochodzoną przez powoda należność.

W odpowiedzi na sprzeciw powód podtrzymał żądanie pozwu w całości, obszernie i szczegółowo uzasadniając swoje stanowisko w zakresie braku abuzywności zapisu umowy przewidującego opłatę z tytułu obsługi pożyczki w domu pozwanego oraz wskazując, iż wszystkie wpłaty dokonane przez pozwanego (łącznie w wysokości 463,56 zł) zostały przez powoda uwzględnione przed wniesieniem pozwu i zaliczone na poczet kapitału: 119,99 zł, odsetek od kapitału – 31,09 zł i na obsługę domową – 285,48 zł.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Na podstawie zawartej przez strony procesu umowy pożyczki z dnia 22 grudnia 2015 r. powodowa spółka udzieliła pozwanemu pożyczki, w ten sposób, że przekazała mu 1.200 zł. Kwota pożyczki została określona jako 1.296 zł, przy czym wchodząca w jej skład kwota 96 zł (odpowiadająca 8% kwoty przekazanej pozwanemu) została przez pożyczkodawcę potrącona jeszcze przed wypłatą na poczet określonej przez niego opłaty przygotowawczej za rozpatrzenie wniosku za zawarcie umowy pożyczki.

Oprocentowanie kapitału pożyczki wynosiło 10% w skali roku i za cały okres pożyczki odpowiadało kwocie 73,57 zł. Odsetki od zadłużenia przeterminowanego zostały ustalone w wysokości czterokrotności kredytu lombardowego NBP.

W treści umowy uzgodniono także, że spłata pożyczki nastąpi w 57 tygodniowych ratach równych, począwszy od 29 grudnia 2015 r.

W pkt. 12 umowy zawarty został zapis określający, że klient, który w momencie zawierania pożyczki opcjonalnie zadeklaruje z góry chęć spłat wszystkich rat pożyczki w swoim miejscu zamieszkania bezpośrednio do rąk przedstawiciela powoda, zobowiązany będzie do uiszczania opłat za obsługę umowy, rozumianą jako wynagrodzenie A. za odbiór raty w miejscu zamieszkania klienta. W punkcie tym zostało także wskazane, że: opłata ta staje się należna i wymagalna w chwili spłaty raty pożyczki i jest pobierana w wysokości 41,18% od każdej wpłaty, niezależnie od tego, czy płatność raty następuje przed, po czy w terminie płatności raty. W tym przypadku wysokość cotygodniowej raty (wraz z w.w. opłatą) wynosi 40,85 zł, z ostatnią ratą wyrównującą w wysokości 40,84 zł, przez co łączne zobowiązanie do spłaty to 2.328,44 zł.

W tym samym punkcie 12 umowy podano też, że w przypadku nieskorzystania z opcji obsługi umowy w domu – łączne zobowiązanie do spłaty składa się z kwoty przekazanej klientowi i całkowitego kosztu pożyczki, tj. 1.369,57 zł, rata 24,03 zł, rata wyrównująca 23,89 zł.

dowód: umowa pożyczki nr (...) – k. 4-4v

Dokonana przez powoda wpłata w wysokości 436,56 zł została przez pożyczkodawcę zaliczona w zakresie kwoty 119,99 zł na poczet kapitału, kwoty 31,09 zł na poczet odsetek od kapitału i w zakresie kwoty 285,48 zł na poczet obsługi domowej.

okoliczność przyznana

Sąd zważył, co następuje:

Ustalając powyższy stan faktyczny, jako wiarygodne, Sąd ocenił przedłożone przez powoda dokumenty prywatne, albowiem ich autentyczność - w przeciwieństwie do ustalenia skutków z nich wynikających - nie budziła wątpliwości Sądu. Stąd też za wykazany Sąd uznał fakt zawarcia przez strony procesu umowy pożyczki o treści jak w załączonym do pozwu odpisie. Za przyznaną Sąd uznał także podaną przez powoda okoliczność dokonania przez pozwanego na poczet spłaty pożyczki wpłaty w wysokości 436,56 zł. Pozwany bowiem nie odniósł się do podanej przez powoda wysokości dokonanej przez niego spłaty.

W świetle tak ustalonego stanu faktycznego sprawy Sąd uznał, iż powództwo zasługiwało na uwzględnienie, jednakże wyłącznie w zakresie kwoty 933,01 zł, na którą składała się suma wypłaconego pozwanemu, a nie spłaconego przez niego kapitału pożyczki w wysokości 890,53 zł oraz objętej żądaniem pozwu kwoty 42,48 zł stanowiącej skapitalizowaną sumę odsetek umownych w wysokości 10% w skali roku naliczonych przez powoda od kwoty kapitału. Z treści umowy wynikało bowiem, że odsetki umowne od kapitału wynosiły 73,57 zł, zaś na poczet ich spłaty z dokonanej przez pozwanego wpłaty – powód zaliczył kwotę 31,09 zł. Różnica tych kwot odpowiadała należności w wysokości 42,48 zł.

W zakresie tych należności, jak też dalszych ustawowych odsetek za opóźnienie w zapłacie tej sumy żądanie pozwu znajdowało bowiem oparcie w przepisach kodeksu cywilnego regulującego umowę pożyczki i świadczenia uboczne w postaci odsetek za opóźnienie (art. 720-724 kc i art. 481 §1 i 2 kc) oraz postanowieniach umowy, podlegającej szczególnemu reżimowi określonymu w ustawie z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (Dz. U. 2011, nr 126, poz. 715, ze zm). Przywołany przepis art. 720 kc stanowi bowiem, że przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości; zaś przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, w szczególności art. 3 ust. 1 określa, że przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi, a także art. 3 ust. 2 pkt 1 określający, że za umowę o kredyt konsumencki uważa się również umowę pożyczki.

W pozostałym jednak zakresie, z uwagi na nieważność zapisu pkt. 12 umowy przewidującego opłatę za obsługę pożyczki w domu w wysokości 41,18% każdej z cotygodniowych wpłat – powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. W ocenie Sądu opłata ta, jako wprowadzona przez pożyczkodawcę do treści umowy zawartej z pozwanym w postaci nieważnego zapisu umownego - z mocy art. 58 §1 i 3 nie wiązała pozwanego, przez co nie mogła stanowić podstawy skutecznego roszczenia o zapłatę należności w niej określonej, ani skutecznego zaliczenia na poczet tej opłaty z dokonanej przez pozwanego wpłaty kwoty 285,48 zł.

Rozstrzygając w powyższy sposób Sąd miał na uwadze, że omawiana opłata nie była głównym świadczeniem pozwanego (tym bowiem w umowie pożyczki jest wszak zgodnie z treścią art. 720 kc - zwrot pożyczki), nie zostało też wykazane, aby faktycznie pożyczkodawca, w związku z przedmiotową umową, faktycznie w okresie obowiązywania

umowy pożyczki poniósł, wskazany w uzasadnieniu pozwu koszt odbioru pożyczki w miejscu zamieszkania pozwanego w wysokości 1.032,44 zł (2.328,44 zł – 1296 zł), a tylko wówczas mógłby skutecznie domagać się jego zwrotu przez pozwanego. Wręcz przeciwnie, w opinii Sądu, porównanie wysokości udzielonej pozwanemu pożyczki, z wysokością przedmiotowej opłaty, ujętej w cotygodniowej racie i to w wysokości wynoszącej prawie tyle co wysokość podlegającego spłacie kapitału - przewidując tę opłatę postanowienie umowne nakazywało postrzegać jako ukryte odsetki, co niewątpliwie zmierzało do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych. Dokonując analizy treści umowy, Sąd ustalił bowiem, iż pożyczkodawca zastosował zabieg wprowadzania dodatkowej opłaty, pomimo iż formalnie ograniczył wysokość odsetek kapitałowych do poziomu zgodnego z treścią art. 359 §2¹ kc. W ten sposób pożyczkodawca podjął próbę obejścia ww. przepisu poprzez zastosowanie ustalonej procentowo opłaty z tytułu odbioru rat pożyczki przez jego przedstawicieli, co znalazło odzwierciedlenie w znacznie przekraczającej odsetki maksymalne rzeczywistej wysokości tej opłaty, stanowiącej 41,18% części raty.

Zgodnie zaś z brzemieniem art. 359 kc, w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy stron, stosownie do §1 odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu. Jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe, jednakże maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne) (§2 i 2¹). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne (§2²). Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy (§2³).

Przepis ten określa górną granicę tzw. odsetek kapitałowych tj. odsetek należnych za okres przed terminem wymagalności kapitału. Odsetki te stanowią wynagrodzenie za korzystanie z cudzych pieniędzy. Jako świadczenie uboczne wobec należności głównej mogą jednocześnie pełnić funkcję waloryzacyjną, odszkodowawczą, gwarancyjną i dyscyplinującą. Ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 157, poz. 1316) został znowelizowany kodeks cywilny przez wprowadzenie przepisów art. 359 §2¹ - 2³, które ze skutkiem od 20 lutego 2006 r. znacząco ograniczyły swobodę zastrzegania odsetek wynikających z czynności prawnej. Celem tego unormowania jest przede wszystkim ochrona dłużnika przed odsetkami lichwiarskimi. Zgodnie z kolei z art. 58 §1 kc czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (§ 3).

Przenosząc powyższe regulacje na grunt niniejszej sprawy Sąd uznał, że postanowienie umowy łączącej strony, określające wysokość opłaty z tytułu odbioru rat pożyczki w miejscu zamieszkania pozwanego jest nieważne, gdyż prowadzi do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych oraz godzi w naturę stosunku pożyczki. Jak wyżej wskazano wynagrodzenie za udzielenie pożyczki nie jest elementem istotnym umowy pożyczki. Nie oznacza to, że nie może zostać wprowadzone do danej umowy pożyczki przez strony. Jednakże zasada swobody umów nie daje w tym zakresie pełnej dowolności. Zgodnie z art. 353¹ kc strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Jakkolwiek więc w tych granicach strony umowy pożyczki uprawnione są do ujęcia w umowie postanowień obejmujących wynagrodzenie (opłatę) za udzielenie pożyczki, jak i opłatę za jej odbiór, to jednak istota umowy pożyczki gotówkowej sprowadza się do udostępnienia przez pożyczkodawcę na rzecz pożyczkobiorcy określonej sumy pieniędzy na ustalony okres i jej zwrotu po tym czasie. Stąd też, mimo że strony mogą ustalić dla pożyczkodawcy wynagrodzenie, to winno ono odpowiadać zakresowi obowiązków pożyczkodawcy i uwzględniać ewentualne koszty, jakie w związku z udzieleniem pożyczki musiał ponieść. Ponieważ przedmiotem świadczenia pożyczkodawcy jest suma pieniężna, przy ustalaniu obowiązków stron istotne są regulacje zawarte w art. 359 kc dotyczące odsetek kapitałowych. Przepis ten wpływa na zakres świadczeń stron wskazując, że wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może przekraczać odsetek maksymalnych. Świadczenie dodatkowe

przy umowie pożyczki w postaci wynagrodzenia (opłaty, czy też prowizji) za odbiór kwoty pożyczki, winno być zatem świadczeniem wyważonym co do wysokości, odpowiednim do zakresu świadczeń i obowiązków pożyczkodawcy, a także pozostawać w odpowiedniej proporcji do kwoty pożyczki. Zdaniem Sądu opłata w wysokości 1.032,44 zł za odbiór rat pożyczki, która została wypłacona w kwocie 1.200 zł walorów tych w sposób oczywisty nie spełniała. Opłata ta odpowiada bowiem prawie samej sumie udzielonej pożyczki. Powód nie wykazał zaś, jak już to wyżej wskazano, że faktycznie opłata ta uwarunkowana jest kosztami, jakie w związku ze zwrotem pożyczki musiał ponieść, a w szczególności, iż faktycznie zależała ona od wysokości samej cotygodniowej raty. Dokonując powyższej oceny Sąd miał też na uwadze, iż przyjęty przez powoda model biznesowy - polegający na cotygodniowej spłacie rat pożyczki - przez niczym nieuzasadnioną częstotliwość tych czynności sam przez się generuje wielkość związanych z tym kosztów, które były przecież niższe chociażby w przypadku zaoferowania klientom spłaty pożyczki w ratach miesięcznych. Sąd zważył także, że zastosowanie regulacji o odsetkach maksymalnych powoduje, że świadczenie z powódki z tego tytułu za okres udzielenia pożyczki wynosiłoby w przypadku umowy stron niecałe 75 zł - co wynika wprost z treści umowy stron. Sąd też omawianej dodatkowej opłaty, ustalonej w sposób prowizyjny, a wynoszącej w danym przypadku ponad 1.000 zł nie da się, zdaniem Sądu, pogodzić z istotą umowy pożyczki oraz przepisami o odsetkach maksymalnych. Brak jest faktycznego, jak również prawnego uzasadnienia dla takiej opłaty. W opinii Sądu opłata ta nie tylko stanowi obejście przepisów o odsetkach maksymalnych, ale też godzi w naturę umowy pożyczki, gdyż jej celem jest uzyskanie przez pożyczkodawcę wynagrodzenia nieadekwatnego do spełnionego świadczenia. Z tych przyczyn postanowienia umowy regulujące tę opłatę zgodnie z art. 58 §1 i 3 kc są nieważne, a co za tym idzie nie wiążą pozwanego. Pogląd o możliwości potraktowania prowizji (opłaty) jako sposobu obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych został zresztą wyrażony w orzeczeniu Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie V ACa 622/14 (portal Orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Katowicach). Sąd w niniejszej sprawie w pełni podziela pogląd wyrażony w przytoczonym orzeczeniu, iż postanowienia umowne, wprowadzające do umowy pożyczki, obok odsetek maksymalnych, wygórowaną prowizję nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych. W takiej sytuacji prowizja (opłata) jest zasadna jedynie do wysokości nieprzekraczającej odsetek maksymalnych.

Mając powyższe na uwadze Sąd w pkt. I wyroku uwzględnił powództwo jedynie w zakresie wyżej wskazanego obciążającego pozwanego obowiązku zwrotu kapitału pożyczki oraz należnych od tego kapitału odsetek umownych, w konsekwencji czego w oparciu o przepis art. 720-724 kc oraz art. 481 §1 i 2 kc i 482 §1 kc zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 933,01 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty 890,53 zł od dnia 25 stycznia 2017 r. oraz od kwoty 42,48 zł od dnia wniesienia pozwu, tj. 16 marca 2018 r. do dnia zapłaty. Wysokość należnego powodowi kapitału została ustalona jako różnica pomiędzy wysokością kapitału objętego żądaniem pozwu (1.176,01 zł), a wysokością tej części wpłaty pozwanego, która została przez powoda zaliczona na poczet obsługi domowej (285,48 zł).

Natomiast w pkt. II wyroku oddalił powództwo w pozostałym zakresie, o czym orzeczono z uwzględnieniem brzemienia art. 58 §1 i 3 kc w zw. z art. 353¹ kc.

O kosztach procesu w punkcie III wyroku Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 100 kpc i poniesione przez strony koszty procesu zniósł między nimi, mając na uwadze, że w zakresie pierwotnego żądania powód utrzymał się w zakresie 49,32%. Porównanie tej wielkości z sumą kosztów procesu nie skutkowało koniecznością wyrównania wielkości poniesionych wydatków przez którąkolwiek ze stron. Na koszty procesu składały się koszty wyłożone przez powoda (30 zł opłaty sądowej, 900 zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego i 17 zł z tytułu zwrotu wydatków) oraz koszty poniesione przez powoda (900 zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego i 17 zł z tytułu zwrotu wydatków).